

Apie programos įgyvendinimą 2016–2018 metais (2019 m.)

2018 m. baigėsi tretieji **Valstybinės lituanistinių tyrimų ir sklaidos 2016–2024 metų programos** vykdymo metai. Ši programa tęsia 2015 m. sėkmingai pabaigtą Nacionalinę lituanistikos plėtros 2009–2015 metų programą. Programą įgyvendina Lietuvos mokslo taryba. Tai yra pagrindinė priemonė, finansuojanti lituanistinius mokslinius tyrimus ir publikacijas, realizuojant valstybės strateginiuose dokumentuose bei Mokslo ir studijų įstatyme deklaruojamą lituanistikos prioritetą. **Programos tikslas** – „plėtoti fundamentinius ir taikomuosius lituanistinius mokslinius tyrimus, skatinti lituanistikos atsinaujinimą ir tarptautiškumą, šiuolaikinių tyrimų instrumentų įsisavinimą, reagavimą į pokyčius visuomenėje naujomis žiniomis ir idėjomis, lituanistinio paveldo saugojimą, plėtoti ir stiprinti lituanistinių mokslinių tyrimų sklaidą Lietuvos ir tarptautinėje akademinėje bendruomenėje, populiarinti lituanistinių tyrimų rezultatus visuomenėje“.

Didelį Programos poreikį Lietuvos humanitarinių ir socialinių (iš dalies ir gamtos) mokslų bendruomenėje rodo tai, kad **5 paskelbtuose kvietimuose** dalyvavo **569 paraiškos**, kurias parengė tyrėjai, atstovaujantys daugiau kaip **20 Lietuvos mokslo ir studijų institucijų**. Ypač dideli mokslo tiriamųjų projektų konkursai, kuriuose sėkmės koeficientas sudarė 23 proc.

Per šį laikotarpį **finansuoti 174 projektai (iš jų mokslo – 88, sklaidos – 86)**. Programos lėšomis paskelbtos 94 knygos (monografijos, studijos, sintetiniai mokslo darbai, mokslo šaltinių leidiniai, žodynai, lituanistinių veikalų vertimai ir kt.). Remtas lituanistinių duomenų bazių kūrimas ir palaikymas, mokslinės išvykos ir ekspedicijos, tarptautinės ir nacionalinės mokslo konferencijos, vasaros mokyklos. Finansuota 16 periodinių lituanistinių mokslo žurnalų leidyba

Iki šiol skelbtuose kvietimuose vidutinė trejų metų mokslo projekto vertė buvo apie 70 000 Eur, tuo tarpu sklaidos projektų įvairovę lemia skirtinga apimtis, rezultatai ir pan. (pvz., leidybinių projektų vidutinė vertė 8,8 tūkst., periodinių žurnalų (3 metų) – 28,8 tūkst. Eur.).

Programos Vykdymo grupė yra suformulavusi bendriausius projektų atrankos kriterijus: atitikimas Programos turiniui, tyrimų reikšmė, metodologinis naujumas, mokslinis potencialas,

tarptautiškumas, tarpdalykiškumas, galima įtaka visuomenės savimonei. Sklaidos projektuose skatinamos įvairios šiuolaikinės mokslo rezultatų sklaidos formos: mokslo populiarinimo leidiniai, interneto svetainės, renginiai, bendradarbiavimas su žiniasklaida ir kt. Prioritetas teikiamas kokybiškiems ir didesnę auditoriją pasiekiantiems sklaidos projektams.

Programa priklauso **Valstybės užsakomųjų tyrimų kategorijai**, todėl įgyvendinant Programą **pirmenybė teikiama projektams**, kuriuose planuojama ne tik atlikti tyrimus, bet ir Lietuvos ir užsienio akademinėi bei suinteresuotai auditorijai prieinama forma paskelbti jų rezultatus. Dažnas pateiktų projektų trūkumas – neatitikimas Programos bendrosioms nuostatoms arba atskiriems Programos rėmuose vykdytiems konkursams. Taip pat stokota aiškios tyrimų koncepcijos, racionalaus vykdymo plano, nuoseklaus ir rišlaus idėjos bei darbo eigos pristatymo, subalansuoto projekto biudžeto (planuojant projekto biudžetą rekomenduojama atsižvelgti į bendrą visam kvietimui skirtą sumą). Pasikartojantys ekspertų pastebėjimai: duomenų bazes būtina sieti su konkrečiu moksliniu tyrimu ir įvertinti ilgalaikio jų palaikymo galimybes, rinktis naujas specializuotų žodynų skelbimo formas (su naujomis techninėmis paieškos galimybėmis), monografijų disertacijos pagrindu rengimo ir leidybos paraiškas teikti ne mokslo, o sklaidos konkursams. Ypač daug ekspertų pastabų tenka lituanistinių kūrinių vertimo į užsienio kalbas projektams – stokojama poreikio pagrindimo, dažnu atveju iškyla teksto adaptacijos tarptautinei auditorijai klausimas, pasigendama tolesnio leidybos proceso detalizavimo.

Siekiant visuomenę geriau supažindinti su vykdomais projektais, numatoma tarp ilgalaikių mokslo projektų sąlygų įtraukti rekomendaciją viešinti projektą ir jo rezultatus įvairiais aktualiais sklaidos būdais (interviu ir straipsniais spaudoje, socialiniuose tinkluose, informaciniais renginiais ir kt.).

LMT ir Vykdyto grupė Programą traktuoja kaip mokslininkų iniciatyvų lauką, todėl vengia proginių, institucinių, dalykinių prioritetų nustatymo. Programa yra tam tikras lituanistinės bendruomenės veidrodis – vis naujai suburiama vadovų ir vykdytojų, ekspertų ir stebėtojų, rašytojų ir skaitytojų bendrija.